

A SZÖVETKEZETI LOVÁSZ SZERELME

ZSIVKO CSINGO

Egy tavaszi reggelen (még a nagy esőzések előtt történhetett), jó korán beállít Tacko elvtárshoz, a helyi pártbizottság titkárához Ardzo Iszailoszki elvtárs, a szövetkezeti lovasz. Hangja akár a fagyott föld tompa recsenése:

— Nem bírom, titkár elvtárs, nem bírom. Nem csinálom tovább.

Kínnal beszélt, lassan, tagoltan, szinte préselte magából a szavakat. Mint aki rossz fát tett a tűzre s azt készül megvillani, vagy szabadnapot kér, engedélyt, hogy bemehessen a városba. Tekintetét egy percre föl nem vette a koszos padlóról, mint akinek ott a lelke.

Tacko elvtárs sokáig nem szólt. Apró, ferde vágású, de szép fényű, érett kökény színű szeme a szövetkezeti lovasz kivörösödött arcát fürkészte.

— Nem értem, Ardzo elvtárs! — mondta végül kurtán, majd még néhányszor megismételte: — Nem értem. Hogyan Miért?

— Nem bírom tovább, szavamra, nem bírom — hajtogatta a lovasz zavartan, tehetetlenül. Vihartépte, gyökerestül kidöntött, pusztulásra ítélt fára hasonlított. Árnyéka volt az egykori vidám, szorgalmas Ardzo Iszailoszki szövetkezeti lovasznak. Senki nála jobban nem értett a lovakhoz, eggyé vált velük, olyan jól megértették egymást, olyan boldog volt köztük.

— Hiszen jól megvoltál velük — mondta most a titkár is, őszintén, becsületesen, mert valóban úgy volt.

— Azt nem mondom, hogy nem tudtam volna bánni velük — engedett a lovasz, hisz éppen ez sajgott a szívében a legjobban, ettől volt oly letört, elkínzott, kétségbeesett. „A lovak közé való vagy te, Ardzo Iszailoszki, nagy ló vagy te magad is”, visszhang-

zottak benne Arnának, feleségének a szavai (majd felülvöltött kínjában). „Máshoz sem értesz te, csak a lovakhoz”, háborgott a leke erősen, alig tudott uralkodni magán. Lehorgasztott fejjel, merev tekintettel nézte a koszos padlót. Hallgatott egy percet. Nem szólt a titkár sem. Aztán, mint aki mély, zavaros álomból ébred, föltekintett, először, mióta belépett, nagy kerek lószemét (valóan lószeme volt, zöld) belefúrta a titkárába:

— Nem, nem maradok itt tovább. Akasszanak fel! Nekem ez így nem élet. Nézze, titkár elvtárs, eddig nem volt panasz, de most elmegyek. Elmegyek, el kell mennem, titkár elvtárs. — Míg beszélt, hatalmas kezével micisapkáját gyűrögette, csavargatta, akár a mosogatórongyot.

— De hát miért, Ardzso elvtárs? — kérdezte ismét egészen közvetlen hangon a titkár. Kiérezte az őszinte érdeklődést a hangból, felengedett egy kicsit a lovász:

— Miért, miért — dűnnyögte tanácstalanul, mint aki maga is csodálkozik rajta. — Hát csak — nyögte ki aztán, s csempén mosolygott hozzá. — Összejött egy s más... engedjenek el, kérem, és kész...

Aztán lassan, kelleetlenül, akadozva elmondott mindent a titkárnak: átok feleségéről, Arnáról, ennek férjéről, Orceről, egykomájáról, testi-lelki jó barátjáról, mindenről...

— Nevetséges, titkár elvtárs... nevetséges! Kár rá a szóért... összevissza kuszálódott minden...

Cigarettát sodortak, a titkár kínálta meg. Rágyújtottak.

— Az elmúlt tavasszal történt — fogott bele a lovász —, most lesz egy éve — elevenedtek meg az emlékek —, ünnep volt, május elseje, dínomdánom...

Nos, ezen a szép napon Arzso Iszailoszki szövetségi lovász és testi-lelki jó barátja, Orce Tankoszki elhatározták, hogy együtt töltik az ünnepet. Felbaktattak a falu fölött húzóódó szőlősbe, ott a legkellemesebb a napsütés ilyenkor, csend is van, nyugalom. Kinéztek maguknak egy jó helyet, és elterültek a meleg földön. „Nem cserélnék a császárral sem”, mondta Orce, s a lovász helyeslően bólogatott hozzá, mert általában helyeslően szokott bólogatni mindenre, amit Orce csinált vagy mondott. Így heverésztek a napon, s közben lekortyolgattak lassan, sietség nélkül vagy fél liter cseresznyepálinkát. Idejük volt, nem üldözte őket se török, se tatár, se asszony: Ardzso három éve temette el a feleségét, Orce meg össze-

kapott valamin a magáéval, és elkergette a háztól. Volt, hogy boldogok voltak, volt, hogy boldogtalanok, hozzászórtak ehhez is, ahhoz is, jóban, rosszban osztoztak, ez kötötte őket így össze. Pedig merő ellentétei voltak egymásnak, külsőre is, beszédükre is. Mintha nem is egy táj szülte volna őket. Ardzso magas, szálas, tagbaszakadt, valóságos emberhegy, Orce — mint aki aszályos évben jött a világra. De ha beszélni kellett, abban Orce utolérhetetlen volt. (A politikához is értett, meg minden egyébhez az életben.) Egy valami volt csak, amiben tökéletesen egyek voltak: ki tudja, miért, de Ardzso is, Orce is kimondhatatlanul utálták az ünnepeket, kivált, ha tavaszra estek. Valami nyugtalanság s feszültség lett rajtuk úrrá ilyenkor, szenvedtek bele rettenetesen, úgy érezték, az egész világ összeesküdött ellenük, az életükre tör. Itt a domboldalon, a szőlőben legalább biztonságban tudhatták magukat. Egy kis pálinka, friss szellő a tó felől, csend, lélekoldó nyugalom — ilyenkor válik nyilvánvalóvá, hogy eszükben sincs még lemondani az életről, szebb napokról álmodik még egyik is, másik is. Emberek vagyunk, nem?

Azon a napon, azon a verőfényes, meleg napon, május elsején, Ardzso Izailoszki szövethetesi lovász borzasztóan szerencsétlenségére érezte magát. Mérhetetlen bánat ült rajta, megboldogult feleségére gondolt (az éjjel vele álmodott), nem lelte helyét egész nap, akármibe kezdett, csak kínlódás lett a vége.

— És mit álmodtál róla? — kérdezte Orce, a beszélgetéstől remélve megnyugvást, könnyebbiséget, vigasztalást.

— Húzta le a gyapjúharisnyát a lábamról — mondta a lovász végtelen szomorúsággal hangjában —, húzta le, mert nagyon fáradt voltam, s aztán újat húzott helyette, tisztát.

Orce elnevette magát, szívből, jóízűen. Hahotázott.

— Jó álom, testvér — mondta végül —, szerencsés álom! Új asszony jön a házhoz, ezt jelenti!

És tovább nevetett.

— Kinek kellek én ennyi gyerekekkel! — sóhajtott nagyot a boldogtalan lovász. — Ki az ördög jönne hozzám szerencsétlenségére. Hagyd, testvér, legalább te ne neved ki nyomoromban!

— Márpedig nőülének nézel elébe — erősködött Orce. — A fejemet teszem rá! Majd csak akad valami boldogtalan.

Orce szavaira még mélyebb gondba és bánatba merült Ardzso Izailoszki szövethetesi lovász. Nőszülni? Ugyan! Hogyan nőszül-

hetne ő meg? Tréfál ez az Orce Tankoszki, a bolondját járattja vele, könnyű neki, mindenhez ért, Ardzso meg mást sem látott világ-életében, csak lovakat. Könny csillant meg szemében. Ettől Orce is meghatódott, s baráti hangon így szólt hozzá:

— Na, ne bolondozz, testvér — mondta igazán baráti hangon —, látod, nekem sem különb a sorom... Én is magamra maradtam. Hát aztán! Kegyes volt hozzám a jóisten, hála érte, végre szabad vagyok, most élem csak világom! Szabad vagyok, szabad, mint a madár. Hallgass rám, öreg cimbora, oda se neki! Szedd össze magad! Nézz meg engem! Füttyölök rá! Komolyan mondom, azóta tudom, mi az élet, mióta megszabadultam tőle. Ha úgy tartja kedvem, éjfélig eldiskurálok valakivel, ameddig jólesik, ha egy kis pálinkára áhítozik a lelkem, nem sajnálom tőle, nincs, aki tiltsa, igyál, mondom neki, igyál, most szabad vagy, repülj! Ez az élet, barátocskám, ahogy én csinálom! Csak egyre kérem a jóistent, hogy így legyen továbbra is, meg ne változzon semmi... Tehetek én róla? Annak az asszonynak nem volt szerencséje: tejben-vajban fürödhetett, Orce ágyában hálhatott volna haláláig... nem érdemelte meg, a lelke rajta! — fejezte be Orce, anélkül, hogy felesége nevét egyszer is szájára vette volna.

A lovász viszont éppen ezt tette. — Hej, testvér — mondta egészen váratlanul —, ha én egyszer a magaménak mondhatnám ezt a te Arnádat, ki bírna velem! — Orce zavartan nézett rá, de ő folytatta, őszintén. — Ez az asszonyka nagyon a szívemhez nőtt, testvér, ennek az asszonynak a balsorsa a te lelkedden szárad. Arna igaz ember, Arna rendes asszony! Itt csapjon belém az istennyi-la, ha nem így van!

— Kiről beszélsz te? — kérdezte morogva Orce, mint aki nem értette —, miféle asszonyka, te? Mi az, hogy igaz ember egy asszony? Elment az eszed, testvér?

— Dehogyan ment! Így van, ahogy mondom — válaszolta a lovász. Nem volt kenye a csűrés-csavarás, ami a szívén, az a száján. — Ez az Arna, a te második feleséged, ez olyan asszony, hogy párja nincs a világon! Megyek itatni, hajnalok hajnalán, Arnát már ott találom a forrásnál, minden más asszony előtt. Dolgos asszony ez az Arna, ember ez az Arna; akárhányszor vele találkozom a forrásnál, áldás kíséri egész nap, más asszonnal meg, isten őrizze, lesántul a lovad vagy egyéb baj ér!

Orce meg sem várta míg befejezi, ismét elnevette magát.

— Hát, testvér, te teljesen meghihibbantál... Fogadd részvéte-
met! Hogy az isten csudájába tudtál megszeretni egy ilyen asszonyt?
Nem ismered te, testvér, ezt az Arnát, fogalmad sincs róla, milyen
istencsapása ez a nő... Különben is, mit értesz te, szegény bará-
tom, ezekhez a dolgokhoz! Kezes báránynak vélnéd, közben áspis-
kígyó! Nem ismered te őt, testvér, nem ismered te őt! A megtes-
tesült gonoszság az az asszony, az bizony! — mondta, s nevetett
hozzá.

— Dehogy istencsapása, dehogy gonosz — hajtogatta a magáét
a lovász —, nekem kedvemre való, testvér. Ne érjem meg a reg-
gelt, ha nem így van! Egyetlen asszony nem nőtt még így a szí-
vemhez szegény Evdokija halála óta, mint ez az Arna... Egy-
szerűen a szívembe lopta magát! Érted? Nagyon tetszik nekem ez
az asszony, testvér, komolyan mondom.

Orce most már nem nevetett. Mélyen a lovász szemébe nézett,
és egyszerűen, őszinte érdeklődéssel megkérdezte:

— Mi tetszik rajta? — kérdezte —, mi az, ami ennyire meg-
tetszett rajta?

A lovász nem válaszolt mindjárt, valami különös, jóleső izgalom
fogta el, bele is vörösödött fülig. Orce látta, hogy több kettőnél,
jó lesz vigyázni, különben vesztébe rohan ez a szerencsétlen egy-
ügyű, de igaz szívű barátja, ha ez így elpirul, ártatlan ennek a lel-
ke, mint az újszülötté, tudta ezt Orce, tudta ezt nagyon jól Orce
Tankoszki.

— Hogy is mondjam csak — szólalt meg most a lovász, s hang-
ja mintha más lett volna, más lett valahogy maga az ember is, bol-
dog volt, feltárult előtte minden, amihez eddig nem volt szeme,
ezernyi fehér és kékes virágot pillantott meg az égbolton, látta,
milyen végtelenül magas az ég, holott mindeddig úgy érezte, min-
den percben a nyakába szakadhat; mintha maga is felemelkedett
volna. Ardzso Izailoszki az égben, isteni csoda, arcán különös mo-
soly jelent meg (sok év óta először, jut eszébe Orcenak, és belesaj-
dul a szíve). — Hogy is mondjam csak, testvér... Magam sem tu-
dom, mi tetszik rajta. Talán az, hogy olyan szelíd, hogy olyan
szerény, hogy tisztességes, hogy lelke van, tetszik, hogy olyan szor-
galmas, a szerencse fia voltál, testvér, amikor hozzádment.

— Na és mi tetszik még rajta? — kérdezte Orce.

— Ez is, az is, sok minden — válaszolt a lovász. — Tetszik
benne az is, hogy szép, egészséges gyermekeket szül.

Ez már sok volt Orcenak. Durván félbeszakította a lovászt édes merengésében:

— Azok az én gyermekeim, te bolond! Én nemzettem őket! Miket nem beszélsz összevissza!

— Nem számít — mondta a lovász —, Arna akkor is rendes asszony, kedvemre való. Ha egy kicsit is szeretne, azon nyomban elvennem, testvér, egy percet sem gondolkoznék, isten engem úgy segítjen!

— Akkor mire vársz? — kérdezte Orce. — Ha így áll a dolog, mire vársz! Eredj, siess, legyen a tiéd, isten áldása kísérfje utatokat!

Ardzso Iszailoszki szövctkezeti lovász hallgatott; az eget kémlelte megint, nem tudta levenni szemét a végtelen égboltról, a tenyérnyi felhőfoszlányokról, mintha maga is ott lebegett, úszott volna a magasban. Egyszerre látott mindent, mint akinek hályog hullott le a szeméről, megnyílt előtte a világ. Durva keze, mely se hideget, se meleget nem érzékelt már, mintha meggyógyult volna, alig ért hozzá egy rügyező venyigéhez, s belebizsergett a vére, megszédült, beszélt, de nem tudta, mit beszél, halkan morzsolta a szót, maga elé:

— Tudod mit, testvér, el is megyek, meg is kérem. Isten engem úgy segítjen!

— Eredj — mondta Orce, úgy is mint férj —, eredj, siess!

A szerelmes lovász nem várt több biztatást, felugrott, és öles léptekkel nekivágott a faluba vezető lejtős útnak. Ez megint jókedvre derítette Orcet, nem hitt a szemének, s minthogy be is csípett egy kicsit, utánakiáltott a lovásznak torka szakadtából:

— Menj csak, menj, te boldogtalan, de megbánod, istenemre, megbánod! Nem ismered te Arnát, nem asszony az, hanem maga az ördög! Ördög!

Aztán ő is felcihelődött, leballagott a domboldalón, elvegyült az ünneplők, a falu népe között; mindenkinek elmondta, sorra, hogy mi történt:

— Ez a szerencsétlen Ardzso Iszailoszki szövctkezeti lovász feleségül akarja venni az én Arnámat, meghibbant szegény, isten bűnéül ne vegye!

*

Ardzso és Arna még azon a tavaszon összeházasodtak, és kezdetben boldogon is éltek. A lovászt mintha kicserélték volna, az-

előtt szavát sem lehetett hallani naphosszat, most meg már korán reggel fütyürészik, dúdolgat, a lovait becézi, s közben az ő Arnájára gondol. Ó, nagy kópé lett Arzso, ördögös egy ember, ki bír vele most, a szövethkezeti lovással? Ó, selyma egy ember lett a mi lovászunk, gyengéd, érző lélek, amihez hozzányúlt, minden sikerült neki, ha szólt, okosan szólt, s úgy lett, ahogy mondta. Ráadásul hallatlanul jó férjnek bizonyult, s Arna is jó feleség lett, úgy-hogy igazán boldogan indult a házasságuk. Arna ott lépdelt mindig a lovász nyomában. Arzso még lélegzetet is úgy vett, mint az asszony, olyan nagy volt az egyetértés, olyan egymásnak valóak voltak.

Orce viszont napról napra különösebben viselkedett, furcsa, zavaros dolgokat talált ki s mesélt mindenfelé a lovászt feketítve:

— Szegény Arnám, teljesen tönkrement, mióta elvette az az átkozott lovász — sopánkodott. — Megegett a szíve szegénykémnek a siránkozó özvegyen, most meg, lám, tönkre megy! Szegény Arna! El tudom képzelni: biztosan sírva könyörgött neki, nem csoda, hogy megegett az az áldott jó szíve rajta, most meg... becsapta a bitang. Nem, nem — fogadkozott —, nem vagy férfi, Orce, ha ki nem szabadítod ezt az asszonyt annak a csalónak, Arzso Iszaioszki szövethkezeti lovásznak a hálójából!

Egy napon aztán megjelent a lovász kertjében, annak háza előtt. S attól kezdve eljött mindennap, maga kereste a bajt, aki meglátta, keresztet vetett. Nekidőlt egy fatörzsnek, s csak állt ott mozdulatlanul, a fához tapadva, akár a tavaszi galaj. Így várta napról napra az ő Arnáját. Az asszony eleinte ki sem mert sandítani, mutatkozni meg még kevésbé. Aznap, hogy Orce megjelent a kertben, egész nap lázban égett, még akkor sem merészkedett ki, amikor Orce már rég elment, mindenhol ott kísértett a nyomában Orce árnyéka, s ettől félt a legjobban. Orce árnyékától! Meg-megállt lopva a függöny mögött, nézte, nézte sokáig volt férjét, s hallgatta végenincs szóáradatát, hívó hangját. Olyan csábító volt ez a hang, már olyankor is hallotta, amikor Orce nem volt ott, már a szél is ezt susogta:

— Ne félj, Arna — hallotta a jól ismert hangot. — Ne félj, Arna, itt a te Orced, kiszabadít ő téged innen!

Végül abban sem volt már egészen biztos, a szél hangját hallja-e vagy valóban a volt ura hívogatja. Így hát valahányszor elállt a szél, hanyatt-homlok rohant a kertkapuba (nézte már kimerészke-

dett a házból, de csak a kiskapuig), és feszülten hallgatózott, szinte várta a hangot... S a hang meg is szólalt, amilyen behízelgőn, kedveskedően, meggyőzően csak tudott. Ilyeneket mondott:

— Nem hagylak, kiszabadítalak ennek a lovásznak a karmaiból, ha addig élek is!

— Ó, atyám, ó mindenhatóm! — fohászzkodott az asszony az egek urához, szabadítaná meg a gonosztól. Mert ha a lovasz egyszer itt éri, abból nagy baj lesz, úgy leveri a lábáról ezt a szerencsétlent, hogy fel sem áll többet. — Uram, istenem! — rettegett az asszony, hogy itt találja egyszer az ura; nem szeretne volna, ha bármi történik is, mielőtt meggyőződne róla, képzelődik-e csupán, vagy valóban Orce szíve szólongatja, hívja-e...

Orce olykor a legzordabb időben sem hagyta el helyét, esőben, hóban, fagyban, szélben csak állt, mint a cövek, már-már arra gondolt az ember, saját fejfájaként posztol ott. Jéggé dermedve, összezsugorodva olyan volt a nagy hóban, mint valami erdei manó, vagy mint egy madárijesztő, de amikor lerázta magáról a havat és kihúzta magát, ismét az a régi Orce lett, az Arna embere, aki égő pillantásokat küld a ház felé, az ő Arnájának. Seregek ura, ez arra is képes volna, hogy megverekedjen a lovással, igen, az asszony nagyon jó látja rajta, hogy megtenné, hogy mindent megtenne az ő Arnájáért. Mert ilyen férfi ez az Orce Tankoszki, az ő Orceja! Istenem, és ezt eddig senki sem tudta!

Egy napon odamerészkedett hozzá, és alig hallhatóan megszólította:

— Orce! Teljesen elment az eszed, te ember?

Látja, alig áll a lábán, látja a szemét is, az arcát, látja, mennyit szenvedett, hogy elhagyta magát. Most az asszony beszélt hozzá, ő meg csak nézte némán, egy szó nem jött a szájára. Csak sötét, szélcserezett arcán villant meg valami halvány derű, az oly jó ismert mosoly; látja az asszony, hogy megmaradt a régi, ebben nem változott, a lelkét nem ronthatta meg semmi. Gyengéd, meleg pillantásokkal simogatta az asszonyt, aki, hogy észrevette, szemérmesen lesütötte tekintetét; a férfi kétségbeesetten kutatott magában hangja után, a nevének akarta szólítani, ahogy az asszony is tette, de nem jött ki hang a torkán, minden elolvadt, elhamvadt benne, még a hangja is. Némán, mozdulatlanul állt ott jéggé dermedve, hangja veszetten, lélektelenül. Csak nézte, nézte az asszonyt...

— Menj — suttogetta az asszony hideglelősen, mint aki kísértet-

től védekeznek. — Menj, az istenre kérlek, és ne gyere többé vissza! . . . Ne gyere vissza, az égre kérlek! Más felesége lettem, más házában élek . . . menj isten hírével — könnyörgött az asszony magánkívül, eszelősen, és bemenekült a házba.

Estefelé jön a lovász haza, ott találja Orce-t ugyanazon a helyen, a ház előtt. Megfordul vele a világ, durván kifogja a lovakat, ott-hagy mindent, s hihetetlenül gyors léptekkel már-már futva oda-csörtet Orce-hoz. Egy percig mozdulatlanul állnak farkasszemet nézve egymással, mint esküdt ellenségek. Üvölt a lelke mindkettőnek. Elsőnek a lovászból tör ki a szó:

— Mit keresel te itt? — kérdezte ellenségesen, baljósan.

Orce nem válaszolt, már nem is a lovászt nézte, hanem a házat, az asszonyt. Arna sóbálványá válna állt kint a hóhullásban, magába roskadva, elveszetten, alig volt benne lélek, a legkisebb szellő feldönti, hinnéd. Ettől még nagyobb haragra gerjedt a lovász.

— Azt kérdeztem, mit keresel itt, ember?— és farkasként viszorított hozzá.

— Arnát akarom, a feleségemet — nyílt szóra, őt magát is meglepve, Orce szája, majd karja is felemelkedett engedelmesen, s az asszony felé mutatott. — Érte jöttem, testvér, nem tudok nélküle élni — suttogta kinyújtott karral, változatlanul az asszonyra meredve. Ardzsón egyszerűen keresztülnézett.

A lovász közelebb lépett hozzá, behemót testével szinte elnyomta a vézna embert, két tenyere közé fogta Orce fejét, s maga felé fordította:

— A szemembe nézz — kiáltotta az arcába —, és jól figyelj! Erről az asszonyról mondjál le! Nem adom, érted? Nem adom! Itt marad velem, ebben a házban. Érted? Most az én feleségem!

— Azt neki kell eldöntenie — mondta Orce. — Arna az én feleségem.

— De most az enyém! — üvöltött Ardzo. — És velem marad!

— Nem maradhat veled! — mondta csökönyösen Orce.

— Márpedig velem marad — tajtékozott a lovász. — Velem marad örökre! — Hatalmas marka megszorult Orce nyakán. — Mondd azt, hogy nem jössz többé érte, mondd, hogy az enyém, mondd, hogy békében hagyod, te átkozott!

Orce, hogy engedett egy kicsit a szorítás, összeszedte magát:

— Amíg élek, nem mondok le róla — mondta híres huncut mo-

solyával, cseppnyi félelem nélkül —, Arna az enyém! Újra eljövök, ha addig élek is!

Ardzso Iszailoszki szövetekezeti lovász ekkor már nem tudott uralkodni magán, fél kézzel belevágta Orcet a hóba, és vadul rátaposott a lába szárára, a lábát akarta megnyomorítani, hogy ne jöhessen többet, a lábát, a lábát fogja ronggyá taposni. Orce védekezésre képtelen állatként hempergett a hóban, a legcsekélyebb ellenállást sem mutatta, túrta a rúgást, tiprást. Erejéből csak egy-egy jajra futotta, sánta kutyaként fetrengett a hóban, és vinnyogott; nem fájdalmában szűkölt — jól hallotta ezt, megértette ezt az asszony —, a lelke sírt Arnáért, a feleségéért, a szíve zokogott. Egy adta vér már, ép tagja nincs, de akárhányszor kérdezi újra és újra a lovász, talál annyi erőt, hogy kihúzza magát a hóban, s cseppnyi félelem nélkül hangot adjon eltökéltségének:

— Arna az enyém, testvér! Arna az enyém, ezt jegyezd meg!

— Soha! — mondta a lovász. — Soha nem lesz a tiéd, te egyszerűen nem leszel többé!

A lovász teljesen megvadult, megszállta az ördög, ráugrott a szerencsétlenre, s taposta, rúgta, ahol érte.

— Agyontaposlak, mint egy férget! — üvöltött, s tébolyultan nevetett. — Véged van! Meg fogsz döglenni!

— Megöli! Megöli az istentelen! — sikoltott fel váratlanul az asszony, és a lovászra vetette magát. Belevágta körmeit a lovász karjába, arcába, akár a vadmacska, s szórta rá az átkot hangosan:

— Ó, te ördögfajzat, ó, az isten verjen meg! Te ló! Te átkozott ló! — s ütötte, verte Ardzso Iszailoszki szövetekezeti lovászt eszelősen. — Máshoz sem értesz te, csak a lovakhoz! Oda való is vagy, a lovak közé!

„Ló” — találta szíven az asszony hangja, s Ardzso Iszailoszki szövetekezeti lovász, mintha elváltzott volna, mintha őt taposták volna meg, szó nélkül, imbolyogva megindult a háza felé, megfutamodott.

— Én vagyok a hibás, nem más — mondja most Tacko elvtársnak, a párttitkárnak. — Én packáztam el a dolgot... tévedtem... Tudtam... tudtam én... Az az átok nőszemély az első naptól fogva... Hát ezért kértelek, ezért kérlek, titkár elvtárs, téged is, meg a pártszervezetet is, mentsetek fel, engedjete el... Hadd menjek el, hadd menjek ki a világból... Elveszett ember vagyok én, titkár elvtárs, elveszett...

S gyűrögette a micisapkáját tovább, akár a mosogatórongyot, a piszkos lét csavarja ki belőle, hinnéd, a sarat . . .

— Csak az isten a megmondhatója, titkár elvtárs, hogy mik vagyunk s mivégre jöttünk e világra . . . Hej, megvert engem az isten!

Akkor jöttek azok a nagy esők, a szűnni nem akaró, undok esők. Megkezdődtek a költözködések; onnan jegyeztük meg, mert akkor ment el közülünk Ardzso Iszailoszki szövetkezeti lovász.

SZILÁGYI Károly fordítása